

Міністерство юстиції України
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ

вул. Гонча, 34, м. Чернігів, 14000, тел. (0462) 676822, E-mail: academy@kvs.gov.ua, код ЄДРПОУ 08571788

26.03.2018 № 15/685

На № 11/10-283 від 02.03.2018

Голові Верховної Ради України
Парубію А.В.

вул. Грушевського, 5, м. Київ, 01008

Шановний Андрію Володимировичу!

Академією Державної пенітенціарної служби уважно розглянуто депутатський запит народного депутата України І. С. Алексєєва № 060-579 від 26 лютого 2018 року щодо розширення в Україні функцій уповноважених органів з питань пробації.

Інформація щодо розширення в Україні функцій уповноважених органів з питань пробації додається.

Додатки: Додаток 1 на 10 арк. у 1 прим.
 Додаток 2 на 5 арк. у 1 прим.
 Додаток 3 на 1 арк. у 1 прим.

З повагою

ректор Академії
полковник внутрішньої служби

О.М. Тогочинський

Іваньков Ігор Володимирович
(050) 505-91-26

Інформація

щодо здійснення уповноваженими органами з питань пробації функцій надання інших доповідей-рекомендацій, електронного моніторингу, допомоги в соціальній адаптації, роботи із засудженими-іноземними громадянами і з громадянами держави, засудженими за кордоном, в державах-членах Ради Європи

Незважаючи на багаторічний досвід застосування пробації у США та у європейських державах, численні спроби наукового дослідження даної проблематики вітчизняними і зарубіжними вченими¹, багато аспектів пробації залишаються неясними і спірними. Це повною мірою слід віднести до питань щодо дієздатності окремих функцій пробації в Україні, які поставлені для дослідження та викладені нижче.

1. Інформація щодо здійснення органом пробації функції надання інших доповідей-рекомендацій в державах-членах Ради Європи.

Дедалі частіше кримінальному покаранню у виді позбавлення волі та іншим важливим санкціям і заходам передуює процес ухвалення низки рішень, починаючи з арешту підозрюваної особи і закінчуючи призначенням і виконанням покарання, пов'язаного або не пов'язаного з позбавленням волі. Цей процес вибору передбачає надання і потребує наявності інформації про соціально-психологічний, соціально-економічний і культурний стан правопорушника, а також надання інших даних, потрібних суду, поліції та іншим зацікавленим органам та інституціям. На якому етапі та для якого конкретно органу влади або громадськості збирається ця інформація, залежить від структури кримінального процесу у кожній країні та від різноманітності арсеналу санкцій та інших каральних заходів впливу.

¹ Калужина М. А. Особенности функционирования службы пробации в США. *Уголовно-исполнительная система*. 2014. № 3. С. 29–32; Кенжебек М. Служба пробации зарубежных стран и перспективы ее создания в Кыргызстане (сравнительно-правовой анализ). *Вестник научных конференций*. 2015. № 4-6 (4). С. 37–42; Ягунов Д. В. Філософія пробації: трансформація поглядів на сутність та цілі поводження зі злочинцями (період до 1990-х років). *Актуальні проблеми політики*. 2010. Вип. 40. С. 175–183.

Враховуючи вищевикладене, одним із завдань, важливість якого неухильно зростає, є підготовка письмових, а інколи усних, доповідей для органів кримінальної юстиції. В окремих країнах доповіді можуть бути замовлені іншими зацікавленими сторонами, наприклад, особами, потерпілими від злочину, правопорушниками, адвокатами, батьками, працівниками служби по роботі з молоддю або соціальними працівниками.

Характер пробаційних доповідей може бути дуже різним – залежно від: а) мети підготовки доповіді; б) особи (осіб), для яких вона призначена; в) етапу кримінального процесу, на якому така доповідь готується.

Пробаційні доповіді можуть набувати наступних форм: а) доповіді про соціальне обстеження правопорушника; б) досудові звіти; в) інформація спеціаліста про особистість правопорушника або затриманого та психологічні обставини вчиненого правопорушення; г) консультаційні доповіді щодо рішення, яке має бути винесене органом правосуддя (про судове переслідування, про виведення з судового переслідування, про попереднє ув'язнення, про призначення покарання, про помилування, про амністію, про можливість дострокового звільнення); д) оціночні доповіді; е) стислі доповіді про перебіг пробаційного нагляду, а також про моніторинг різних типів покарань та методів і способів їх виконання, пов'язаних з діяльністю органів пробації. Типи доповідей, які готують служби пробації, в різних країнах є різними. Це також стосується інформації, яку має містити доповідь, і того, чи передбачена означена доповідь законом.

Оскільки більша частина санкцій і заходів у більшості країн застосовується судом після судового розгляду справи, доповіді замовляються переважно суддею, який виносить вирок. Ці доповіді направляються до судів у якості допомоги при ухваленні рішення відносно санкцій, які можуть бути призначені особі, винній у вчиненні відповідного правопорушення. Інформація, надана у цих доповідях, зазвичай стосується: а) соціальних, фінансових і психологічних особливостей особи правопорушника; б) обставин, за яких було вчинено правопорушення; в) оцінки ризиків взагалі

та ризиків повторного вчинення правопорушення; г) оцінки перспектив повернення правопорушника в суспільство і готовності правопорушника виконувати вимоги, які сприятимуть його поверненню в суспільство. Отже, доповідь, підготовлена службою пробації за конкретним запитом, є дуже корисним, якщо не сказати обов'язковим, інструментом процесу ухвалення рішення судом або іншим зацікавленим органом.

Так, наприклад, в Естонії інспектор служби кримінального нагляду зобов'язаний кожні шість місяців представляти суду звіти, які містять відомості про виконання плану нагляду і про зміни у цьому плані. У чергових повідомленнях аналізуються: а) результати досягнення поставлених цілей; б) обставини, що сприяють або перешкоджають кримінальному нагляду; в) описуються взаємини інспектора з піднаглядним. На підставі вивчення такого звіту суддя має право втрутитися, якщо вважає, що призначені умови нагляду необхідно посилити або змінити іншим чином. Головне завдання нагляду полягає в недопущенні вчинення піднаглядним умисного правопорушення. Інспектор допомагає піднаглядному вирішити його життєві проблеми: знайти належне місце роботи або навчання, заняття за інтересами, домовитися про відвідування молодіжних центрів або секцій. При цьому інспектор фіксує всі порушення умов нагляду і самостійно приймає рішення про необхідні заходи у відповідь. У разі якщо порушення режиму накопичуються або мають серйозний характер, інспектор може прийняти рішення про складання позачергового звіту. За загальним правилом позачерговий звіт надається судді у випадку, якщо під час випробувального строку піднаглядний або не виконує обов'язки, призначені судом, або своєю поведінкою перешкоджає здійсненню кримінального нагляду, або вчиняє злочин чи адміністративне правопорушення.

Також в Естонії на службу пробації покладається обов'язок підготовки доповіді про можливість застосування кримінального нагляду щодо особи, яка бажає отримати умовне звільнення від відбування позбавлення волі до закінчення строку покарання, тобто доповідь, передбачену Правилами Ради

Європи про пробацію. Ця доповідь готується за запитом адміністрації пенітенціарної установи у вигляді письмового аналізу можливості умовного звільнення засудженого, який відбуває позбавлення волі, до закінчення встановленого строку, який складається інспектором з кримінального нагляду.

Під час проведеного дослідження з'ясовано, що служба пробації Латвії також зобов'язана співпрацювати з пенітенціарними установами, готуючи осіб до звільнення від відбування покарання у виді позбавлення волі.

Передбачене §38 (1) Кримінального кодексу Данії право засудженого звільнитися з тюрми умовно-достроково може бути пов'язано з вимогою перебувати під наглядом служби пробації. Рішення про умовно-дострокове звільнення з тюрми приймає адміністрація тюремної установи після консультацій з відповідним пробаційним центром. Обов'язковою умовою такого звільнення є наявність у засудженого гідного житла і доступу до правової допомоги, що забезпечується соціальними службами.

Таким чином, проведений аналіз свідчить, що підготовка співробітниками служби пробації доповідей щодо можливостей дострокового звільнення засуджених до позбавлення волі є достатньо поширеною практикою в державах-членах Ради Європи. Головною умовою, що передує процесу підготовки такої доповіді, є запит адміністрації тюрми, тобто сама установа виконання покарань не може робити висновок про доцільність дострокового звільнення, як це на сьогодні відбувається у Державній кримінально-виконавчій службі України відповідно до вимог «Інструкції про роботу відділів (груп, секторів, старших інспекторів) контролю за виконанням судових рішень установ виконання покарань та слідчих ізоляторів»².

² Про затвердження Інструкції про роботу відділів (груп, секторів, старших інспекторів) контролю за виконанням судових рішень установ виконання покарань та слідчих ізоляторів: наказ Міністерства юстиції України від 08.06.2012 р. № 847/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0957-12> (дата звернення: 19.02.2017).

2. Інформація щодо здійснення органом пробації функції електронного моніторингу в державах-членах Ради Європи ³.

Електронний моніторинг (electronic tagging, electronic monitoring, home detention) – це форма нетаємного спостереження за особами, умовно засудженими до позбавлення волі або умовно-достроково звільненими з місць позбавлення волі.

Аналіз зарубіжного досвіду застосування електронного моніторингу, як однією з функцій служби пробації, дає підстави констатувати наступне.

На сучасному етапі електронний моніторинг в Англії та Уельсі використовується у двох формах: 1) curfew order (CO) – як самостійне альтернативне покарання або складова іншого альтернативного покарання; 2) home detention curfew (HDC) – як форма звільнення злочинців, які відбувають покарання у виді позбавлення волі та за формальними й особистими ознаками можуть бути звільнені умовно-достроково.

На сучасному етапі Англія та Уельс розподілені на чотири зони електронного моніторингу. У кожному регіоні електронно-наглядову діяльність здійснює відповідна приватна компанія. Загальне управління та координація цієї діяльності здійснюється Відділом електронного моніторингу, який має статус структурної частини Національної служби пробації.

У США понад 150 тис. осіб перебувають під електронним наглядом (переважно ті, хто вчинив статеві злочини, дорожньо-транспортні правопорушення або домашнє насильство). Причому понад 40 тис. злочинців перебувають під електронним наглядом за формулою «24 години на день, 7 днів на тиждень». Електронний моніторинг застосовується достатньо широко: з метою дотримання вимог застави, як складова умовного засудження, як складова умовно-дострокового звільнення з тюрми або як

³ Підготовлено на підставі матеріалів, викладених у статті Д. В. Ягунова (Ягунов Д. В. Соціальні та кримінологічні проблеми використання електронного моніторингу в сучасних пенальних практиках. *Актуальні проблеми політики*: зб. наук. пр. 2012. Вип. 45. С. 42–52).

складова окремих альтернативних покарань. Тривалість варіюється від декількох тижнів до декількох місяців.

У Швеції Служба пробації виконує покарання у виді інтенсивного нагляду із застосуванням електронного моніторингу.

Окрім того, Бразилія, Канада, Сінгапур, окремі штати Австралії, Нова Зеландія, Південна Африка, Віргінські острови, Пуерто-Ріко, Ізраїль, Швейцарія, Італія, Франція, Бельгія, Німеччина та Польща відносно недавно запровадили електронний моніторинг до практики виконання покарань та здійснення постпенітенціарного нагляду з метою: 1) унеможливити відвідування злочинцем певних місць або територій; 2) забезпечити відповідні служби інформацією про діяльність злочинця; 3) нагадати злочинцю про те, що його рухи контролюються; 4) надати злочинцю набагато більше можливостей проводити час із сім'ями; 5) надати злочинцю можливість як можна раніше здобути роботи та освіти; 6) захистити потерпілих від злочинів, а також від повторних контактів зі злочинцем; 7) знизити видатки на пенітенціарну систему.

Таким чином, перспективними напрямками щодо застосування електронного моніторингу в пенітенціарній системі України є наступні:

- а) як елемент умовно-дострокового звільнення;
- б) як елемент звільнення від відбування покарання з випробуванням;
- в) як елемент запобіжного заходу у виді застави;
- г) як окремий запобіжний захід;
- д) як окреме альтернативне покарання у поєднанні із пробаційним наглядом;
- е) як превентивний захід для окремих категорій правопорушників з метою попередження девіантної поведінки (наприклад, для неповнолітніх або статевих злочинців);
- ж) як елемент постпенітенціарного нагляду ⁴.

⁴ Освобождение от наказания. Институт пробации в мире. URL: <http://mosmediator.narod.ru/index/0-2217> (дата звернення: 21.03.2018).

3. Інформація щодо здійснення органом пробації функції допомоги в соціальній адаптації в державах-членах Ради Європи ⁵.

Проведений аналіз зарубіжного досвіду за цим напрямом функціонування служби пробації дав можливість дійти таких узагальнень, що подані нижче.

Так, у Франції до умов надання відстрочки виконання покарання з режимом випробування належать: 1) можливість призначення її тільки фізичним особам, 2) за вчинення загальнокримінального злочину або такого ж проступку (політичним злочинцям може бути надана проста відстрочка виконання покарання), 3) призначене покарання у виді позбавлення волі не перевищує п'яти років, 4) встановлення іспитового строку, який може становити від 18 місяців до 3 років, 5) виконання певних обов'язків, **6) можливість скористатися заходами допомоги.** *Заходи допомоги можуть виражатися у формі допомоги соціального характеру, а в разі необхідності – у формі матеріальної допомоги із залученням будь-яких громадських та приватних організацій. Ці заходи покликані забезпечити ресоціалізацію засудженого.*

У веденні Служби пробації Данії перебувають сім хостелів на 167 осіб. У 1999 р. штат цих закладів становив 80 співробітників, які переважно є соціальними працівниками та педагогами. Основна функція хостелів полягає в наданні особам, які у них тримаються, **соціальної та педагогічної допомоги**, що може дозволити їм після повернення додому вести нормальний спосіб життя. Цільова група цих установ – клієнти, поміщені під нагляд (частина – у зв'язку з необхідністю встановлення щодо них умов особливої опіки і утримання), та засуджені, які відбувають заключну частину покарання у виді позбавлення волі.

Також дослідженням встановлено, що в багатьох західноєвропейських країнах опіка над особами, звільненими з місць позбавлення волі,

⁵ Обзор законодательства скандинавских и балтийских стран по службе пробации (уголовному надзору). Серия «Права человека». Санкт-Петербург: Санкт-Петербургская общественная правозащитная организация «Гражданский контроль», 2005. 243 с.; Пробація та служби пробації в країнах-кандидатах у члени ЄС / за ред. Антона ван Кальмтоута, Дженні Робертс, Сандри Віндінг. Київ: Атіка, 2005. 448 с.

залишається дуже важливим завданням пробації. *Така опіка може означати підтримку і надання порад з особистих, сімейних питань або питань працевлаштування, забезпечення місця проживання, або діяльність, пов'язану з житловими питаннями, побутову конструктивну діяльність або трудове навчання.*

На відміну від ситуації, яка існує в Західній Європі, в країнах-кандидатах на вступ до ЄС робота з правопорушниками після звільнення не вважається звичайним завданням служб пробації. Єдиним винятком є Болгарія та Естонія, де офіцери пробації допомагають колишнім в'язням знову інтегруватись у суспільство, і в створенні необхідних соціальних умов для цього. Така робота може проводитися тільки на прохання самого колишнього в'язня, який виявляє конкретне бажання отримувати допомогу і підтримку в пошуках роботи, облаштуванні на новому місці, отриманні житла, навчанні або лікуванні. Аби задовольнити це прохання щодо підтримки й допомоги, офіцери пробації співпрацюють із місцевими органами влади, роботодавцями та благодійними організаціями.

У Латвії Закон «Про пробацію» також покладає завдання з проведення роботи з правопорушниками після звільнення на службу пробації. До функцій служби пробації Латвії належить організація створення програм корекції соціальної поведінки і забезпечення виконання превентивних заходів; наприклад, надання *постпенітенціарної допомоги особам, звільненим з установ позбавлення волі (постпенітенціарна допомога – сукупність заходів для ресоціалізації осіб після відбуття основного покарання в установі позбавлення волі).* Стаття 15 Закону Латвії «Про державну службу пробації» визначає, що підставою для надання та отримання постпенітенціарної допомоги є *письмова угода між Державною службою пробації та засудженим.* Державна служба пробації за угодою з клієнтом пробації може: *надавати інформацію про можливості отримання тимчасового житла особам, які не мають місця проживання; надавати допомогу у пошуках суспільно корисного заняття; надавати допомогу в отриманні документів,*

що засвідчують особу; пропонувати взяти участь в програмах пробації; надавати консультації про можливі рішення проблем щодо інтеграції в суспільство.

У свою чергу, в Естонії завданням інспектора, що впливає із цілей кримінального нагляду, є спостереження за поведінкою піднаглядного в суспільстві та надання йому допомоги із соціальної адаптації у співпраці з організаціями, які пропонують соціальну допомогу і діють поза системою кримінального нагляду. Суд в Естонії при призначенні нагляду також може покласти на піднаглядних обов'язок виконувати обов'язок щодо забезпечення сім'ї, дитини; брати участь в програмах за поданням соціальної допомоги. Соціальна робота, що проводиться інспектором з кримінального нагляду, повинна сприяти критичному ставленню піднаглядного до власної проблеми. Вона повинна викликати у нього інтерес до навчання, посилити почуття відповідальності, волю і вміння діяти, щоб таким чином допомогти інтеграції піднаглядного у суспільство. Інспектор з кримінального нагляду забезпечує безпеку клієнта при використанні різних можливостей у співпраці з тими, хто може сприяти адаптації клієнта у вільному суспільстві. Він є провідником піднаглядного у цій спільній роботі.

У решті країн служби пробації зовсім не залучені до цієї роботи, за винятком тих країн, де засуджені до позбавлення волі можуть бути умовно звільнені під пробаційний нагляд. Після закінчення пробаційного періоду служба пробації зобов'язана закрити справу. У випадку, якщо колишній в'язень потребує подальшої підтримки й допомоги, він має звернутися до системи загального соціального забезпечення населення або до неурядових організацій, які інколи можуть допомогти колишнім в'язням із продуктами харчування, притулком або задоволенням інших основних потреб.

Що стосується пенітенціарної системи України, то функція допомоги в соціальній адаптації може бути частково реалізована в умовах пенітенціарної пробації при наданні допомоги засудженим у підготовці до звільнення.

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про пробацію», «пенітенціарна пробація – це підготовка осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення з метою трудового і побутового влаштування таких осіб після звільнення за обраним ними місцем проживання. Орган пробації спільно з державними органами та органами місцевого самоврядування сприяють засудженим, які готуються до звільнення, у: визначенні місця проживання після звільнення; влаштуванні до спеціалізованих установ для звільнених; госпіталізації до закладів охорони здоров'я осіб, які потребують стаціонарної медичної допомоги; працевлаштуванні працездатних осіб»⁶.

У повному обсязі ця функція може бути реалізована лише за умови започаткування в Україні постпенітенціарної пробації.

4. Інформація щодо здійснення органом пробації функції роботи із засудженими-іноземними громадянами і з громадянами держави, засудженими за кордоном, в державах-членах Ради Європи.

Інформації щодо виконання цієї функції службами пробації в державах-членах Ради Європи у доступних для дослідження джерелах отримано не було.

⁶ Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 р. № 160-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 93. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/160-19> (дата звернення: 21.03.2018).

Інформація

щодо доцільності розширення в Україні функцій уповноважених органів з питань пробації щодо здійснення функції надання інших доповідей-рекомендацій, електронного моніторингу, допомоги в соціальній адаптації, роботи із засудженими-іноземними громадянами і з громадянами держави, засудженими за кордоном та щодо необхідних законодавчих змін з метою здійснення уповноваженими органами з питань пробації функції надання інших доповідей-рекомендацій, електронного моніторингу, допомоги в соціальній адаптації, роботи із засудженими-іноземними громадянами і з громадянами держави, засудженими за кордоном

У Правилах Ради Європи про пробацію¹ (далі – Правила) визначено, що пробація відноситься до процесу виконання в суспільстві покарань і заходів, передбачених законом і призначених правопорушнику. Вона включає широке коло функцій, а також заходи виховного впливу, таких як нагляд, контроль та надання допомоги, мета яких полягає в залученні засудженого до суспільного життя, а також забезпечення безпеки суспільства. Служба пробації означає будь-яке відомство, передбачене законом для здійснення вищевказаних функцій і завдань.

Правила передбачають наступні функції служби пробації: підготовка доповіді суду; підготовка інших доповідей-рекомендацій; забезпечення виконання громадських робіт; здійснення нагляду до, під час або після судового розгляду; роботу з сім'єю засудженого; здійснення електронного моніторингу; здійснення постпенітенціарного контролю; надання допомоги в соціальній адаптації; роботу служби пробації із засудженими-іноземними громадянами і з громадянами держави, засудженими за кордоном.

¹Рекомендація CM / Rec (2010) 1 Комітету Міністрів державам-членам про Правилах Ради Європи про пробацію (Прийнята Комітетом Міністрів 20 січня 2010 року на 105 засіданні заступників Міністрів). URL: http://kvs.gov.ua/rekomendacia_2010.pdf (дата звернення: 21.03.2018).

Відповідно до змісту Правила 45, під іншими доповідями-рекомендаціями слід розуміти доповіді, які необхідні для ухвалення рішення про звільнення засудженого відповідним відомством з наступних питань:

- щодо можливості звільнення засудженого;
- щодо будь-яких особливих умов, які можуть бути викладені в рішенні про звільнення засудженого;
- щодо будь-яких заходів виховної дії, які необхідні для підготовки засудженого до звільнення.

Таким чином, **функція підготовки інших доповідей-рекомендацій** відповідно до ст. 11. Закону України «Про пробацію» відноситься до змісту пенітенціарної пробації, оскільки «пенітенціарна пробація – це підготовка осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення з метою трудового і побутового влаштування таких осіб після звільнення за обраним ними місцем проживання»².

Функція електронного моніторингу є суто технічною функцією. Електронний моніторинг, відповідно до ст. 57, 53 Правил, використовується у якості засобу контролю в умовах пробації при здійсненні нагляду до, під час або після судового розгляду, наприклад, при умовному звільненні на час проведення слідства або суду, у разі звільнення під заставу, при умовному звільненні від кримінальної відповідальності, при умовному звільненні від покарання або відстрочці відбування покарання, при достроковому звільненні.

Отже функція електронного моніторингу в Україні, відповідно до змісту ст. 9, 10 Закону України «Про пробацію», може використовуватись лише при здійсненні досудової та наглядової пробації, тому що ст. 11 Закону України «Про пробацію» обмежує пенітенціарну пробацію «підготовкою осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі

² Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 р. № 160-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 93. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/160-19> (дата звернення: 21.03.2018).

на певний строк, до звільнення з метою трудового і побутового влаштування таких осіб після звільнення за обраним ними місцем проживання».

Зміст функції **допомоги в соціальній адаптації** на підставі Правила 62 полягає у наданні засудженим допомоги вести законослухняний спосіб життя за їх згодою після виконання ними постпенітенціарних обов'язків.

Виконання цієї функції за умови дії Закону України «Про пробацію» у сучасній редакції неможливо. Взагалі, ця функція у перспективі може бути застосована лише до осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, та звільнених від відбування покарання вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до трьох років і тільки за умови виконання двох вимог:

1) закінчення відносно вищеперелічених категорій осіб іспитового строку після прийняття судом позитивного рішення на підставі ч. 2 ст. 75 або ч. 4 ст. 79 Кримінального кодексу України про звільнення від відбування покарання з випробуванням (іспитовий строк відповідно до ч. 4 ст. 75 Кримінального кодексу України встановлюється судом тривалістю від одного року до трьох років; а для звільнених від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років – відповідно до ч. 1 ст. 79 Кримінального кодексу України – у межах строку, на який згідно з законом жінку може бути звільнено від роботи у зв'язку з вагітністю, пологами і до досягнення дитиною семирічного віку);

2) згоди вищеперелічених категорій осіб на отримання цієї допомоги.

Функція роботи служби пробації із засудженими-іноземними громадянами і з громадянами держави, засудженими за кордоном.

Слід підкреслити, що Правила дуже обмежено розкривають зміст цієї функції, обмежуючись лише загальним зауваженням, передбаченим у Правилі 63, що «служба пробації повинна надавати послуги, доступні засудженим-іноземним громадянам, особливо по нагляду і постпенітенціарному контролю в суспільстві». У Правилі 64 міститься досить незграбна спроба розкрити зміст цієї функції більш детально:

– по-перше, це інформація засуджених-іноземних громадян про їх права, пов'язані з передачею службі пробачії функцій по роботі з ними;

– по-друге, встановлення і підтримання постійної тісної взаємодії зі службами пробачії держав, громадянами яких є засуджені, для того, щоб забезпечити необхідний нагляд після повернення засудженого в країну постійного проживання.

Правило 65 зобов'язує службу пробачії з відома національної влади підтримувати постійні контакти і надавати допомогу громадянам держави, засудженим за кордоном, про яких є інформація, і заохочувати їх до використання послуг служби пробачії після повернення в країну.

Для більшої деталізації змісту цієї функції слід використовувати «Рекомендації щодо поводження з ув'язненими-іноземцями» Організації Об'єднаних Націй 1985 р.³, які визначають наступне:

1. Поміщення ув'язненого-іноземця до виправної установи не слід визначати виходячи лише з його національності.

2. Ув'язненим-іноземцям варто було б надавати доступ нарівні з ув'язненими громадянами даної країни до освіти, роботи і професійної підготовки.

3. На ув'язнених-іноземців нарівні з ув'язненими громадянами даної країни в принципі слід поширювати заходи, альтернативні тюремному ув'язненню, так само як і право на відпустку з тюрми і на інші дозволені форми виходу з тюрми.

4. Ув'язнених-іноземців негайно після їхнього надходження до тюрми слід інформувати мовою, яку вони розуміють, і, як правило, в письмовій формі про основні положення тюремного режиму, включаючи відповідні правила і норми.

³ Рекомендації щодо поводження з ув'язненими-іноземцями. Прийняті сьомим Конгресом ООН з попередження злочинності та поводження з правопорушниками, що відбувся в Мілані з 26 серпня по 6 вересня 1985 року, і схвалені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 40/32 від 29 листопада 1985 року. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/foreign.shtml (дата звернення: 21.03.2018).

5. Варто було б з повагою ставитися до релігійних приписів і звичаїв, яких дотримуються ув'язнені-іноземці.

6. Ув'язненим-іноземцям слід без зволікання надавати інформацію про їхнє право вимагати контакту з їх консульськими представниками, а також будь-яку іншу відповідну інформацію, що стосується їхнього статусу. Якщо ув'язнений-іноземець бажає отримати допомогу від дипломатичного або консульського представника, про це необхідно негайно повідомити останньому.

7. Ув'язненим-іноземцям слід надавати належну допомогу на мові, яку вони розуміють, при їх контактах з медичним і загальним персоналом, а також в таких питаннях, як скарги, спеціальні приміщення, особливе харчування, релігійне представництво в консультації.

8. Слід сприяти контактам ув'язнених-іноземців з їхніми сім'ями і органами за місцем їх проживання, надаючи всі необхідні можливості, за згодою ув'язненого, для відвідувань і листування. Міжнародним гуманітарним організаціям, таким як Міжнародний комітет Червоного Хреста, слід надавати можливість надавати допомогу ув'язненим-іноземцям.

9. Вирішенню проблем, з якими стикаються правопорушники-іноземці, може у більшому ступені сприяти укладення двосторонніх і багатосторонніх угод про нагляд над правопорушниками, засудженими умовно або переданими на поруки, а також про допомогу їм.

Таким чином, на національну службу пробації у межах виконання функції роботи служби пробації із засудженими-іноземними громадянами і з громадянами держави, засудженими за кордоном, додатково до Правил 63–65 слід покласти:

- у межах досудової пробації – реалізацію рекомендації № 1;
- у межах пенітенціарної пробації (спільно з громадськими організаціями та відповідними службами установ виконання покарань) – реалізацію рекомендацій № 2, 3, 5, 7, 8.

Інформація

щодо доцільності передбачення інших можливих функцій для уповноважених органів з питань пробації в Україні та щодо заходів, які доцільно додатково вжити (на рівні нормативно-правових актів) для підвищення інституційної спроможності пробації

1. Створення у складі державної установи «Центр пробації» міжнародного відділу пробації для роботи із засудженими-іноземними громадянами і з громадянами держави, засудженими за кордоном з урахуванням вимог та рекомендацій, що містяться у «Рекомендаціях щодо поводження з ув'язненими-іноземцями» Організації Об'єднаних Націй 1985 р.¹ та «Рамковому рішенні № 2002/584/ПВД Ради ЄС про європейський ордер на арешт і процедури передачі осіб між державами-членами»².

2. Отже, виходячи зі змісту Правил Ради Європи про пробацію³, у ст. 8 Закону України «Про пробацію»⁴ слід передбачити такий вид пробації, як «постпенітенціарна пробація», і до тексту Закону додати ст. 11-1 у наступній редакції: «постпенітенціарна пробація – це виконання функції здійснення нагляду при умовному звільненні від кримінальної відповідальності, при умовному звільненні від покарання або відстрочці відбування покарання, при достроковому звільненні; робота із сім'ями осіб, звільнених від відбування покарань, пов'язаних із позбавленням волі; здійснення постпенітенціарного контроль за особами, звільненими від відбування покарань, пов'язаних із позбавленням волі; надання особам, звільненим від відбування покарань, пов'язаних із позбавленням волі, допомоги в соціальній адаптації; робота із засудженими-громадянами України, які відбувають покарання за кордоном».

¹ Рекомендації щодо поводження з ув'язненими-іноземцями. Прийняті сьомим Конгресом ООН з попередження злочинності та поводження з правопорушниками, що відбувся в Мілані з 26 серпня по 6 вересня 1985 року, і схвалені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 40/32 від 29 листопада 1985 року. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/foreign.shtml (дата звернення: 21.03.2018).

² Рамочное решение № 2002/584/ПВД Совета ЕС о европейском ордере на арест и процедурах передачи лиц между государствами-членами. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_b17/page (дата звернення: 21.03.2018).

³ Рекомендація CM / Res (2010) 1 Комітету Міністрів державам-членам про Правилах Ради Європи про пробації (Прийнята Комітетом Міністрів 20 січня 2010 року на 105 засіданні заступників Міністрів)

⁴ Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 р. № 160-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 93. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/160-19> (дата звернення: 21.03.2018).